

Prinsipper og forpliktelser for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole

Innledning

Regjeringen innfører et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og opplæring for voksne. Systemet skal bidra til at lærere og andre yrkesgrupper får bedre forutsetninger for å møte krav og forventninger de står overfor i jobben (www.regjeringen.no/kd). Ett av hovedtiltakene i systemet er profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole.

Det har gjennom mange år vært stor enighet om at profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere er viktig. I 2018 ble det i samarbeid med partene utviklet nasjonale rammer for veiledning for nyutdannede lærere som skal bidra til at alle nyutdannede lærere får veiledning.¹ De nasjonale rammene består av følgende elementer:

- Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole
- En skriftlig veiledning om hvordan gode veiledningsordninger kan utformes og gjennomføres lokalt
- Et videreutdanningstilbud for veiledere

Tilskuddsordningen for veiledning for nyutdannede nytilsatte lærere i grunnskolen er fra høsten 2025 utvidet til også å gjelde lærere i barnehage og videregående skole. Gjennom tilskuddsordningen kan alle kommuner, fylkeskommuner og private eiere som legger til rette for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage, grunn- og videregående skole, søke om tilskudd til å planlegge og gjennomføre veiledningen.

Som del av arbeidet med det helhetlige systemet har Kunnskapsdepartementet, sammen med KS, Private Barnehagers Landsforbund (PBL), Friskolenes Kontaktforum, Utdanningsforbundet, Lærerstudentene i Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund, Norsk Lektorlag, Skolelederforbundet og Universitets- og høgskolerådet – Lærerutdanning (UHR-LU), videreutviklet *Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede lærere i barnehage og skole*.

Læreryrket innebærer å ha et stort ansvar for barn og elever i en kompleks arbeidshverdag, med høye forventninger om å bidra til barn og elevers utvikling og læring og å skape et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Lærere har i tillegg ansvar for å samarbeide med hjemmet, med kolleger og med andre instanser til barnets og elevens beste. Barnehagelærere kan gå rett ut i en jobb som pedagogisk leder, der de også har ansvar for å veilede andre ansatte. Nyutdannede lærere møter ansvaret, kompleksiteten, forventningene

¹ Jf. Stortingets anmodningsvedtak nr. 477, 23. februar 2017: «Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere som ivaretar at alle nytilsatte omfattes av ordningen, og som gir rom for lokal tilpasning».

og kravene i yrket fra dag én. Hverdagen i barnehagen og skolen krever kompetanse hos lærerne som ikke kan utvikles gjennom utdanning alene. Den første tiden som lærer kan derfor være krevende.

Nyutdannede lærere har oppdatert kompetanse og bringer inn nye perspektiver og kunnskap som bør brukes i arbeidet med å utvikle profesjonsfellesskapet i barnehagen og skolen. Et godt profesjonsfellesskap vil også bidra til bedre trivsel og læring for barn og elever. Derfor har det stor betydning hvordan nyutdannede blir inkludert og anerkjent som bidragsytere og verdifull ressurs i barnehage- og skoleutviklingen.

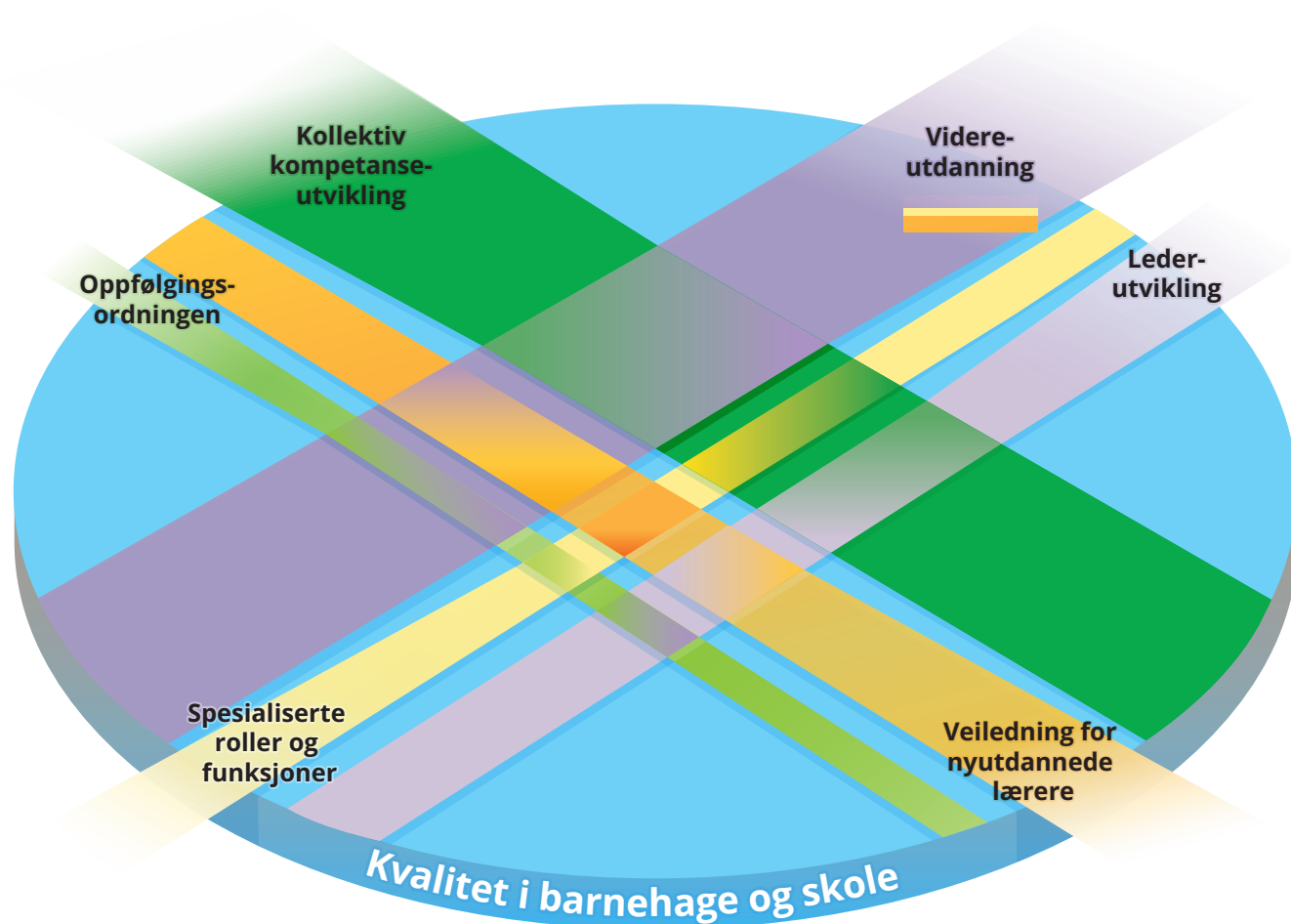
Gjennom profesjonsfaglig veiledning kan de nyutdannede få trygghet til å håndtere og mestre arbeidssituasjonen og møtet med barna og elevene. Veiledningen skal bygge bro mellom lærerutdanningene og den videre profesjonsutviklingen lærerne får i yrket. Profesjonsfaglig veiledning kan gi den nyutdannede økt bevissthet om verdien av egen kompetanse, støtte til å etablere sin identitet som lærer og støtte til å bli inkludert og anerkjent som bidragsyter i det profesjonsfaglige fellesskapet i barnehage og skole.

Nyutdannede som får profesjonsfaglig veiledning, er mer positive i vurderingen av sitt første yrkesår enn de som ikke har fått veiledning.² Et tillitsbasert forhold mellom veileder og nyutdannet, avsatt tid til veiledning, jevnlig møter og veileders kompetanse er suksessfaktorer som trekkes frem av både nyutdannede og veiledere. Systematisk profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede kan bidra til både å rekruttere og beholde lærere i barnehage og skole.

Den som veileder den nyutdannede, har fortrinnsvis formell kompetanse i veiledning og får mulighet til videreutdanning ved behov.

2 Rambøll (2020) Evaluering av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere, delrapport.

Figur 1.1 System for kompetanse- og karriereutvikling

Boks 1.1 Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling

Det er kommuner, fylkeskommuner og private eiere og ledere som er ansvarlige for at den nyutdannede får god profesjonsfaglig veiledning i overgangen til yrket. Staten støtter opp under dette ansvaret gjennom tilskuddsordningen for veiledning for nyutdannede lærere.

Profesjonsfaglig veiledning skaper en god sammenheng og overgang fra lærerutdanning til læreryrket og bidrar til en kontinuerlig profesjonsutvikling. Veiledere må få muligheter for å ta videreutdanning i veiledning slik at veiledningen blir av god kvalitet. Veiledningen vil kunne styrke den nyutdannedes bidrag i profesjonsfellesskapet og i den kollektive kompetanseutviklingen på arbeidsplassen. Rollen som veileder for nyutdannede lærere, kan være et godt eksempel på en spesialisert rolle eller funksjon.

*Kunnskapsdepartementet, KS, PBL,
Friskolenes Kontaktforum, Utdanningsforbundet,
Lærerstudentene, Skolenes landsforbund,
Norsk Lektorlag, Skolelederforbundet og UHR-LU
– videre i dokumentet samlet omtalt som partene –
har i samarbeid kommet til enighet om*

Mål

- Alle nyutdannede lærere får en god overgang fra utdanning til yrke gjennom profesjonsfaglig veiledning av god kvalitet, i tråd med prinsippene for veiledning i dette dokumentet.
- Profesjonsfaglig veiledning bidrar til å rekruttere og beholde lærere i barnehage og skole.

Begrepsavklaringer

Nyutdannet lærer

En lærer som etter godkjent lærerutdanning er ansatt i fast eller midlertidig stilling de to første årene i yrket.

Kvalifisert veileder

En lærerutdannet som har formell veilederkompetanse, nødvendig fagkompetanse og minst tre års erfaring som lærer.

Profesjonsfaglig veiledning

En planlagt, systematisk og strukturert prosess som gjennomføres individuelt og i gruppe i tråd med prinsippene for profesjonsfaglig veiledning i dette dokumentet.

Prinsipper for profesjonsfaglig veiledning

Partene er enige om følgende prinsipper for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole:

Prinsipper for innhold

Profesjonsfaglig veiledning

- skaper en god overgang og sammenheng mellom kvalifiseringen som skjer i utdanningen og videre profesjonsutvikling i yrket
- er basert på forskning og erfaringsbasert kunnskap om veiledning for nyutdannede lærere og betydningen av videre profesjonsutvikling i yrket
- videreutvikler den nyutdannedes profesjonsfaglige kompetanse og praksis
- inkluderer, anerkjenner og bruker den nyutdannede som ressurs og bidragsyter i profesjonsfellesskapet
- motiverer den nyutdannede til videre profesjonsfaglig utvikling og til å bli værende i yrket
- ses i sammenheng med øvrige kompetansetiltak i barnehage og skole
- tilpasses den nyutdannedes forutsetninger og behov
- tilpasses lokale forhold når det gjelder organisering og innhold.

Prinsipper for gjennomføring

Profesjonsfaglig veiledning

- gjennomføres og prioriteres på en systematisk måte de to første yrkesårene
 - gjennom avsatt tid til planlegging og gjennomføring hos både veiledere og nyutdannede
 - etter en strukturert og målrettet plan
 - med en hyppighet og et omfang som bidrar til læring og utvikling
 - både individuelt og i grupper
- utføres fortrinnsvis av kvalifiserte veiledere
- bør fortrinnsvis gjennomføres av veileder som ikke har formelt lederansvar for den nyutdannede.

Partenes forpliktelser

Arbeidsgiver har ansvar for at nyutdannede lærere ivaretas på en god måte. Profesjonsfaglig veiledning og kompetanseutvikling er en del av dette ansvaret.

Partene skal støtte opp om ansvaret til eiere og ledere i barnehage og skole, slik at de tilrettelegger for og gjennomfører profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i tråd med prinsippene i dette dokumentet.

Partene skal informere om og forankre de nasjonale rammene i egen organisasjon og skape forståelse for betydningen av profesjonsfaglig veiledning, slik at målet kan nås.

Partene skal underveis ha dialog seg imellom, samarbeide om oppfølging av prinsippene og forpliktelsene og iverksette tiltak knyttet til sine ansvarsområder.

KS skal

- bidra til at kommuner og fylkeskommuner gjennomfører profesjonsfaglig veiledning i tråd med prinsippene
- oppfordre kommuner og fylkeskommuner til aktivt å rekruttere veiledere og legge til rette for at de får nødvendig kompetanseheving
- oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å ha en strukturert og målrettet plan for profesjonsfaglig veiledning
- oppfordre til og legge til rette for samarbeid og erfaringsutveksling mellom kommuner og fylkeskommuner.

PBL og organisasjonene for friskolene skal

- bidra til at barnehage- og skoleeiere gjennomfører profesjonsfaglig veiledning i tråd med prinsippene
- oppfordre eiere til aktivt å rekruttere veiledere og legge til rette for at de får nødvendig kompetanseheving
- oppfordre eiere til å ha en strukturert og målrettet plan for profesjonsfaglig veiledning
- legge til rette for samarbeid og erfaringsutveksling mellom barnehager/skoler.

Arbeidstakerorganisasjonene skal

- bidra til å støtte og løfte frem nyutdannede i profesjonsfelleskapet og etterspørre og ta i bruk deres kompetanse
- motivere lærere til å ta veilederutdanning
- bidra med sine erfaringer i evaluering og videreutvikling av profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere.

Lærerstudentene skal

- bidra til erfaringsutveksling mellom lærerutdanningene og praksisfeltet når det gjelder nyutdannede læreres behov
- gjøre prinsippene og forpliktelsene kjent for lærerstudenter, oppmuntre dem til å etterspørre veiledning og være aktive og tydelige på egne behov i veiledningen.

UHR-LU skal

- stimulere lærerutdanningsinstitusjonene til aktivt samarbeid med barnehage- og skoleeiere om veilederutdanningene
- sikre kunnskaps- og erfaringsutveksling mellom lærerutdanningsinstitusjonene, barnehage- og skoleeiere, barnehager og skoler om veiledning for nyutdannede lærere
- stimulere til forskning på profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere og overgangen fra utdanning til yrke.

Nasjonale myndigheter skal

- bidra med stimuleringsmidler til universiteter og høyskoler for å styrke arbeidet med profesjonsfaglig veiledning
- bidra med finansiering av videreutdanningstilbud for veiledere
- evaluere Prinsipper og forpliktelser som del av evalueringen av det helhetlige systemet for kompetanse- og karriereutvikling, jf. omtale under, og vurdere aktuelle tiltak om nødvendig
- innhente statistikk for overgang fra utdanning til yrke og frafall.

Evaluering

Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere vil blant annet bli fulgt opp med en kvalitativ og kvantitativ evaluering som vil inngå som en del av den helhetlige evalueringen og oppfølgingen av systemet for kompetanse- og karriereutvikling. Evalueringen vil være et utgangspunkt for dialog med partene og sentrale aktører i sektoren om hvordan Prinsipper og forpliktelser følges opp.

Kari Nessa Nordtun
Kunnskapsminister

Sigrun Aasland
Forsknings- og høyere
utdanningsminister

Gunn-Marit Helgesen
KS

Geir Røsvoll
Utdanningsforbundet

Asle Holthe
Universitets- og høyskolerådet –
Lærerutdanning

Jørn-Tommy Schjelderup
Private Barnehagers Landsforbund

Kaspara Halkjelsvik
Lærerstudentene

Helle Christin Nyhuus
Norsk Lektorlag

Stig Johannessen
Skolelederforbundet

Mette Johnsen Walker
Skolenes landsforbund

Nina Johansen
Friskolenes Kontaktforum

Utgitt av: Kunnskapsdepartementet

Publikasjoner er tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: F-4497

Design og illustrasjon: Melkeveien Designkontor AS
05/2025

